

МР «Горный улус» Республики Саха (Якутия)
МБОУ «Джикимдинская СОШ им. Софр.П.Данилова»

«Рассмотрено» на заседании МО учителей гуманитарного цикла Протокол № _____ от _____ Руководитель МО: _____/Данилова Р.Г./ « ____ » _____ 2021г.	«Согласовано» Заместитель директора по УР: _____/Кузьмина Е.М./ « ____ » _____ 2021г.	«Утверждаю». Приказ № _____ от « ____ » _____ 2021г. Директор МБОУ «Джикимдинская СОШ им.Софр.П.Данилова»: _____/Саввин А.А./ « ____ » _____ 2021г.
---	--	--

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному языку

Уровень образования (класс): 9 класс АООП с интеллектуальными нарушениями вариант 1
Количество часов: 35 ч.
Учитель: Павлова Л.П.

Программа разработана на основе «Программы специальных (коррекционных) образовательных учреждений 5-9 классы» под редакцией В. В. Воронковой. М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2015 г.

Быһаары сурук.

Бу анал коррекционной үөрэтии ирдэбилинэн 8 көрүннээх доруобуйатынан хааччахтаммыт үөрэнээччилэри үөрэтии – иитии бырагырааммата ФГҮӨС ирдэбилинэн нуормаламмыт, быраабынан мэктиэлэммит үөрэтэр методической докумуонна олобуран оноһулунна.

- Федеральный компонент Государственного образовательного стандарта общего образования, утверждённый приказом Министерства образования России от 05.03.2004 г. № 1089 «Об утверждении федерального компонента государственных стандартов начального общего, основного общего и среднего (полного) общего образования»:

- приказ Министерства образования России от 09.03.2004 г. № 1312 «Об утверждении федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений Российской Федерации, реализующих программы общего образования»;

- авторская программы Баранова М. Т., Ладыженской Т. А., Шанского Н. М. – М.: Просвещение, 2011

- программа для специальных (коррекционных) общеобразовательных школ 8 вида (для умственно отсталых детей) \ «Программы специальных (коррекционных) общеобразовательных учреждений 8 вида. Русский (родной) язык» В.В. Воронкова, М. Владос, 2015 г.\

Саха тылыгар уонна ситимнээх саҕаны сайыннарыыга, төрөөбүт литература уроктарыгар манньк доруобуйаларынан хааччахтаммыт оҕолору аналлаах чэпчэтиллибит бырагыраамманан үөрэтии оҕону киһи, личность быһыытынан иитиигэ ананар.

Үөрэтии сыала :

1. Үөрэнээччи бииргэ үөрэнэр оҕолорун кытта бодоруһан ситимнээх саҕатын сайыннарыыта., тылы билэргэ сэрэйэр дьоһурун сайыннарыыта.
2. Саха тылыгар үөрэтиллэр сүрүн кырамаатыкалыы үөрэх төрүттэрин билии: лексика, дорҕооннору , сана чаастарын этиигэ тыллар ситимнэрин, тыл састаабын, тыл үөскээһинин билиитэ.
3. Оҕолору кытта диалогунан кэпсэтиини баһылааһына, бэйэтин санаатын чөкө этиниитэ. .

Үөрэтии сорууга:

1. Ааҕыы, суруйуу, санарыы, устуу сатабылларын сайыннарыы.
2. Тылын уонна суругунан үлэбэ таба суруйууну уонна сурук бэлиэтин таба туруорууга үөрүйэҕи салгыы сайыннарыы.
3. Үөрэнээччи тылын баайын байытыы, тылдытынан таба туһаныы.
4. Үөрэнээччи өй-санаа, сизэр-майгы өттүнэн салгыы сайдыыта.

Оҕону төрөөбүт тылынан таба суруйарга, тылы сатаан туттарга, ситимнээн санарарга үөрэтии – оскуолаҕа саха тылын үөрэтии сүрүн сорууга.

Тылы таба суруйарга үөрэнээччини алын сүһүөх оскуоланы бүтэрэригэр фонетической бириинсибинэн суруллар тыллар, элбэхтик туттуллар кирири уонна араастык суруллар тыллары сатаан таба суруйар үөрүйэхтэниэхтээх. Ол гынан баран сороҕор оҕо таба суруйар дьоһура, тылы ылынар сайдыыта намыһах буолар. Мөлтөхтүк суруйар оҕо үксүн бытаан сайдыылаах, тылын саппааһа дьаданы, бэйэтин санаатын сатаан толору сааһылаан эппэт, үөрэххэ соччо интэриэһэ суох буолаллар. Онон учуутал манньк оҕолору кытта биирдиилээн эбэтэр туспа дьарыктаннаҕына эрэ санааларын сааһылаан этэллэрин, таба суруйалларын ситиһэр, төрөөбүт тылларыгар интэриэһи үөскэтэр.

Бастаан мөлтөх үөрэнээччилэр үөрэхтэригэр хаалбыт биричиинэлэрин үөрэтэн билэр наада. Оҕо манньк сүрүн биричиинэлэринэн үөрэбэр хаалыан сөп:

- дорџоону истэр дьџура ситэ сайдыбатах;
- учуутал быһаарарын, үөрэтэрин болџомтото суох олорон истэр;
- доруобуйата мөлтџүттэн уруокка түргэнник сылайар;
- доруобуйатын туругунан үөрэџин өр кэмнэ кџтүттџинэ;
- уруок бириэмэтигэр, оскуолаџа сылдыарыгар бэрээдэџэ суох, дьизитигэр-уотугар сөптџөөх усулуобуйата суох, ыарахан иитиилээх.

Онон манник туруктаах оџолору үөрэтэн арыый үрдүк таһымна таһаарарга туспа суоллаах-истээх үөрэтии наада буолар. Оонньуу технологиятын туһанан үөрэтии оџону сынньатарын, аралдытарын тэнэ. өссө иитэр-үөрэтэр, айар үлэџэ, үөрэххэ кџбүлүүр, үөрэххэ интэриэһи үрдэтэр. Уруоктарга грамматическай оонньуулары тиһигин быспакка ытыахха наада. Манник оџолор уруһуйдуур дьџурдара сайдыбыт буолар. Тыл уонна литература уруоктарыгар уруһуйдууларын сџбүлүүллэр. Айымныы ис хоһоонун уруһуйунан биэрбиттэринэн салгыы ситимнээх сағаны сайыннарыахха сџп. Бу манник оџо айымныы ис хоһоонун лаппа өйдүүр, сайдар, билэр-көрөр.

Бу этиллибит биричиинэлэринэн үөрэџэр ситиспэт оџонон тохсус кылаас үөрэнээччитэ Александрова Шура буолар. Александрова Шура бэһис кылаасан саха тылыгар чэпчэтиллибит соруудахтаах үөрэнэр. Кини бытааннык өйдүүр, бытааннык суруйар, сатаан кэпсиир дьџура сайдыбатах. Ол да буоллар, бииргэ үөрэнэр оџолорун кытта хаалсымаары чэпчэтиллибит соруудахтарынан дьарыктанарын сџбүлүүр. Бу кылаас сана үөрэх ыстандаардынан үөрэнэр. Бу үөрэх дьылыгар үөрэнээччи билиэхтээх сүрүн өйдџбүллэрэ:

- Судургу этии. Холбуу этии өйдџбүлэ. Холбуу этиигэ сурук бэлиэтэ.
- Ситим тыла суох уонна ситим тыллаах этиилэр
- Тэннэ холбommут холбуу этии арааһа
- Ситимнээх сана көрүннэрэ.
- Баһылатыылаах холбуу этии.
- Хартыынанан ситимнээх сағаны сайыннарыы.
- Уруһуй кџмөтүнэн ситимнээх сағаны сайыннарыы

Коррекционной программанан үөрэнэр үөрэнээччи билэр-көрөр сатабыла, үөрүйэхтэрэ.

Бу коррекционной программанан үөрэнэр үөрэнээччи араас көрүннээх кџмџџө наадыар, үөрэх матырыһаалын ситэтэ суох ингэринэр, бэйэтэ билэр-көрө сатыыр дьџура намыһах. Биирдиилээн үөрэтиигэ учуутал ыйан-кэрдэн биэриитинэн өйдџџбүтүн тута оноруон сџп. Биир бэриллибит соруудаџы учуутал хаста да хатылаан эбии быһааран биэриэн сџп. Үлэлээбит, устубут тылларыгар сыһа устубутун бэйэтэ булан кџннөрөр кыаџа суох. Учуутал бэйэтэ булан ыйан биэрдэџинэ кџннөрүөн сџп. Үөрэнээччи бастаан өйдџџбүт курдук буолар. онтон ону өйүгэр өр туппат, умнар. Тугу өйдџџбүтүн саамай сүрүнүн суругунан буолбакка тылынан быһыта-орута ылан учуутал эбии ыйытыктарынан кэпсиир, быраабылаџа холобур толкуйдууругар ыарыџатар. Эппиэтин сыаната «3» буолар.

Суругунан үлэтэ үксүн кинигэттэн сыһата суох устуу буолар. Сана чаастарын бэлэми суруйан манна майгынныыр тыллары булан уһултарары ыарыџатар. Диктант суруйтарарга тус-туспа кылгас этиилэртэн турар тиэкиһи суруйар, Үөрэнээччи суруйар тиэкис ис хоһоонун өйдүүрүн курдук чэпчэки буолуохтаах. Тыла - бэһис кылааска – 40, алтыс кылааска – 50, сэттис кылааска – 60. Таба суруйуу

быраабылаларыттан бүтэй дорџоон хошулаһыыта, сэргэстэһиитэ, бүтэй дорџоону бутуйуу, аһаџас дорџоон уһатыылаах бэриллитэ буолар. Аахпыттан уонна өйтөн суруйууга кылгас ис хоһооно оџоџо өйдөнөр тиэкис, тиэмэ бэриллэр. Үөрэнээччи өйтөн суруйар тиэмэтин бэйэтэ талыан сөп. Аахпыттан суруйуу былаанын учуутал бэйэтэ бэлэмниир. Ол курдук 4-5 кылаас оџолоругар аахпыттан суруйуу тылын аһсаана 20-45, 6-7 кылааска – 45-60, 8-9 кылааска – 90-100. Учуутал бу үлэлэргэ биир сыананы туруорар. Үөрэнээччи үлэтигэр аџыйах көннөрүүнү онорбута сыанатыгар аахсыллыбат. Саха тылын үөрэтиигэ үөрэнээччи сатабыла , билиини-көрүүнү ылыныыта маннык буолуохтаах. Үөрэнээччи билиэхтээх, сатыахтаах:

- Учуутал этэн суруйтарарынан тиэкиһи суруйуохтаах.
- Тылы саһа чааһынан ырытар сатабылы баһылыахтаах.
- Тылы састаабынан арааран сатабылы билиэхтээх.
- Судургу этиини , холбуу этиини таба араарыахтаах.
- Судургу этиигэ баар биир уустаах чилиэннэри булары билиэхтээх.
- Этиини тэнитэн суруйары сатыахтаах.
- Дьыала кумааџылар араастарын билиэхтээх.
- Тылы таба суруйуу тылдытынан сатаан туһаныахтаах.
- Аахпыттан уонна өйтөн суруйуохтаах.
- Үөрэнээччи саха тылын кырамаатыкатыттан билиэхтээх:
- Этии туттаах уонна ойоџоч чилиэннэрин
- Саһа чаастары. Тылы таба суруйуу сүрүн быраабылаларын.

Тиэмэнэн былаан.
9 кылаас, 34 чаас.
Тыл үөрэџэ

№	Уруоктиэмэтэ	Күн-дьыл		Ч.	Эбиибэлиэтээбиннэр.
		Былаан	Туолууга.		
Саха тыла – Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбалыы тыла					
1	Кирири урук. . СӨ «Тыл туһунан» сокуон. Судаарыстыбалыы тыл суолтата. Ситимнээх сана: Төрөөбүт тыл туһунан тойонноохун	2.09		1	Саха тылын туһунан кэпсэтиһии
5-8 кылааска үөрэппити хатылааһын					
2	Лизксикэ. Бэниэтикэ уонна кыраапыка.	09.09		1	Тыл баайа., дорҕооннор, сурук бэлиэтэ, сана чаастара
3	Тыл баайа, Сомоҕо домоҕу хатылааһын\	16.09		1	«Сомоҕо домох» презентация
4	Судургу этиигэ сурук бэлиэлэрэ	23.09		1	Судургу этии араастара. Сурук бэлиэлэрэ.
5	Тылы таба суруйуу.	30.09		1	Этии араастара, сурук бэлиэтэ. Судургу этии өйдөбүлэ
6	Ситимнээх сана: Литэрэтиирэлии тыл,	07.10		1	Литэрэтиирэлии тыл өйдөбүлэ.
7	Тиэкис өйдөбүлэ, тиэмэтэ, сүрүн санаата, тутула, истиил тиэкиһин арааһа	14.10		1	Сөбүлүүр тиэмэбэ тылыннан тиэкис толкуйдааһын
8	Хонтуруолунай үлэ	21.10		1	Судургу этиигэ сурук бэлиэтэ, кыбытык тыллар, биир уустаах этиилэр
9	Ситим тыла суох уонна ситим тыллаах этиилэр.	28.10		1	Ситим тыллар
10	Уус-уран айымньыттан ситим тыла суох	11.11		1	Карточканан үлэ

	уонна ситим тыллаах этиилэри булар соруудахтаах үлэни тэрийии				
11	Ситим тыла суох уонна ситим тыллаах тэннэ холбоммут холбуу этиилэр	18.11		1	Бэриллибит тиэкистэн ситим тыллаах уонна ситим тыла суох т.х.х.э булуу.
12	Ситим тыла суох уонна ситим тыллаах тэннэ холбоммут холбуу этиилэр	25.11		1	Бэриллибит тиэкистэн ситим тыллаах уонна ситим тыла суох т.х.х.э булуу
13	Уус-уран тиэкис	02.12		1	Сөбүлүүр тиэмэбэ тылынан тиэкис толкуйдааһын
14	Пубулуустука истиилэ	09.12		1	Хаһыат матырыйаалын ырытыы
15	Түмүктүүр уруокка бэлэмнэнии.Аахпыттан суруйуу	16.12		1	Тиэкис ис хоһоонун ырытыы, былаан оноруу
16	Түмүктүүр уруок.Аахпыттан суруйуу	23.12		1	Экология уонна үгэс буолбут үөрүйэхтэр
17	Хаһыат матырыйаалларынан үлэ	13.01		2	Бэриллибит тиэксинэн суругунан устар үлэ
18		20.01			
19	Тиэкис сиһилиир ньыматын көрүнэ	27.01		3	Саҥа тииптэрэ ойуулааһын тиэкиһинэн үлэ
20		03.02			
21		10.02			
22	Сылы түмүктүүр хатылааһын	17.02		3	Тэннэ холбоммут уонна баһылатыылаах х.э
23		24.02			
24		03.03			
25	Чиэппэрдээҕи хонтуруолунай үлэ.Өйтөн суруйуу	10.03		2	Былаан оноруу.Өйтөн суруйуу
26		17.03			
27	Алын кылаастарга үөрэппити хатылааһын суругунан устуу	24.03		1	Сурук бэлиэтигэр сирэй саҥаба, биир уустаах чилиэннэргэ, туһулууга, кыбытык тылларга аналлаах карточканан үлэ
28	Алын кылаастарга үөрэппити хатылааһын	07.04		1	Саҥа чаастарын ааттары хатылааһын
29	Саха тылыгар сурук бэлиэтин хатылааһын	14.04		2	Саҥа чаастарыттан туохтуурдары хатылааһын
30		21.04			

31	Хонтуруолунай диктант	28.04		1	Сылгы – миинэр мингэ.
32	Саха тылдыгар билиини тургутар	05.05		2	Тургутуктар
33	сородахтар	12.05			
34	Түмүктүүр хатылааһын, сайынны	19.05		2	Холбуу этиини хатылааһын
35	сынньаланна сородахтары быһаарыы	26.05			